

105469

105469

„URÁNIA“

MAGYAR TUDOMÁNYOS EGYESÜLET
NÉPSZERŰ TUDOMÁNYOS FELOLVASÁSOK.

25.

B: 392 287-10

ROMÁNOK (OLÁHOK).

IRTA
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. ALEXICS GYÖRGY.

21 KÉPPEL

BUDAPEST

HORNÝÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVNYOMDÁJA

1905

205383

KÉPEK JEGYZÉKE.

1. Erdélyi román férfi.
2. Román család a románi kerü-
ből (Románia).
3. Besszarábiai román férfi.
4. Makedoromán jegyespár.
5. Makedoromán nő.
6. Havasi kürt és duda.
7. Offenbányai mokányok.
8. Ponoreli móczok.
9. A réten.
10. Turkajárás Rézbányán.
11. Az ardzsesi kolostor.
12. Násznép.
13. A menyasszony hazavitele.
14. Szelistyei népviselet.
15. I. Károly király.
16. Carmen Sylva (Erzsébet ki-
rályné) román nemzeti vise-
letben.
17. Maiorescu Titusz.
18. Alexandri Vazul.
19. Eminescu Mihály.
20. Coşbuc György.
21. A nagyszzebáni rom. múzeum.

Jegyzet. A szöveg között feltűnő helyen adjuk a bemutatandó kép sorszámát. Beosztásuk olyan, hogy a felolvasó könnyen igazodik el, hol adja meg a jelt a vetített kép kicserélésére; a hol szükséges, még külön *-gal is felhívjuk rá a figyelmét.

48.8
9.09.1953

Románok (Oláhok).

A román nyelvet három egymástól távol fekvő területen
1 beszélik: Magyarországon,* Romániában, Besszarábiában s Bukovinában. Ezt *dáko-román*, helyesebben *északi román* dialektusnak nevezik, melyhez sorakozik még a Bulgáriában és Szerbiában élő románság

2 nyelve.* Az utolsó népszámlálási adatok alapján a románok száma Magyarországon: 2.799,479 lélek; Romániában 6.081,572 ember él (5.565,437 ortodoks vallású), ezek közül tiszta román körülbelül 5.450,000; Besszarábiában van 1,089,995 román; Bukovinában 229,018;

3 Szerbiában 180,000; Bulgáriában 50,000.* Ez a tömeg képezi a románság zömét: 9.798,492 lélek.

A román nyelvet beszélik még Makedoniában, Tesszáliában,

4 Albániában s Epiruszban;* ez a *makedo-román*, jobban mondva a *déli román* dialektus. Ugyancsak délen, körülbelül 15,000 lélek beszél egy különálló dialektust, a *megleno-románt*. A déli románok száma együttesen körülbelül 300,000 lélek. Isztria néhány falujában, Fiume és Trieszt között van körülbelül 2000 román, a kik az *isztro-román*, pontosabban szólva a *nyugati román* dialektust beszélnek. A fölsorolt adatok szerint tehát a románság száma 10.100,492 lélek.

A történelmi emlékek s az idegenek *vlach*, *walach*, *oláh* stb. névvel illetik a románságot; önmagát azonban soha se nevezte másnak, mint *román*, *rumán* (olvasd *romun*) s e kérdésre: mi ő? mindmegannyi csak egy feleletet ad: „Sânt román (rumán)!“ (olv. *Szunt romun*) t. i. „Román vagyok!“ Nemcsak a nyelv, de már a „román“ név is vallja hangosan, hogy latin (*római*) eredetű nép, testvére az olaszoknak, franciáknak, spanyoloknak és portugálnak. Közte és nyugati testvérei között a legnagyobb különbség a szótári anyagban jelent-

kezik, mert szókincsébe nagyszámú szláv, görög albán, magyar, török és német idegen elemek kerültek, a melyek azonban a román nyelv latin jellegét legkevésbé se változtatták meg. Szókincs tekintetében a román nyelv a

5 gazdag nyelvek közt foglal helyet.

Az említettük három román dialektus közül csak az *északinak* van igazi irodalma, a mely minden ágában virágzik s izmosodásnak indul. A *déli románoknak* alig néhány éves irodalmi multjuk van; náluk a nemzet fogalma csak most van kifejeződő félben. Első irodalmi emlékeik, többnyire nyelvtanok, Magyarországon (Budán) láttak napvilágot; gyarmataik nálunk ma csak a miskolci, kecskeméti s különösen a budapesti egyházközségekben tartják fenn magukat, az utóbbi hivatalosan is ennek van elismerve: „budapesti görög-makedo-oláh egyház“. A *nyugoti románok* ügylatszük végső napjaikat élük, mert a szláv áradat elnyeléssel fenyegeti őket. Szegény emberek, a kik többnyire szénégetésből élnek. Fiume és Trieszt utcáin gyakran látni szenes kocsijaiakat. Természetes, hogy nemzeti irodalomról náluk szó se lehet.

6 A román néplelek legszebb alkotása *népköltészet*, a melynek minden ága gazdagon van képviselve, de leggazdagabban a *doina* (dal, olvasd dojna), *hora* (ének) és *strigaturî* (táncszók, olv. sztrigeturi). Kevés népet ismerünk, a melynek annyi nótája volna, mint a románnak. A „*doina*“ mindig a szegény ember nótája volt: a ki vérét ontotta a csaták mezején, verejtékével munkálta földcsékéjét, viselte az összes terheket s a kit mindenki nyomott

7 és fosztogatott. Az ő hűséges társa, a „*doina*“, a szerelem, a szenvedés és a bánat tolmácsolója; a „*doina*“ a román nép szívének és szeretetének kifejezése, családja, felesége és gyermekei iránt; a „*doina*“ az ő vigasztalója a csapásokban s reménye a keserűség óráiban.

8 A „*doina*“ a román egyéniség igazi gyermeke. A dallam, a melyben megszólal, fájdalmas és me-rengő: a zaklatott ember panasza s a szegény ember jaj-

szava. A környezet, a melyben él, mindaz, a mit lát maga körül, a természet nagyszerű panorámája, az óriási hegyek komor szirtjeikkel, a mélyen fekvő völgyek barátságos házaikkal,

9 ember nem járta rengetegek, *a himes rétek, a hegyi viharok tombolása s a tovasikló csermely loccsanása, mind-mind hatnak reá s a képekbe olvasztja érzelmeit. Legjobban szemébe ötlük neki az erdők gazdag lombkoronája, a mező sok ezer tarka-barka virága, a melyeket ő mind nagyon jól ismer; innen van, hogy dalait legtöbbször így kezdi: „Frunză verde . . .“ (Zöld levél; olv. *Frunze verde*) A *horát* leginkább korcsmában, ivás közben, lakodalomkor vagy ünnepségben, a fonóban stb. éneklük. A tánc egy fajanak is „*hora*“ a neve; afféle *körtánc*, legények és leányok összefogózva járják. A *horában* is gyakran bánatos az alaphang, de sohasem a panasz vagy a kesergő szerelem kifejezője. Csak a ki látott román embert mulatni, érti meg: mit teszen „*sírva vigadni*“. A *strigături*, *chiivituri* (kurjantások, olvasd *kiivituri*) a *horának* kiegészítő részei, a melyek többször tánc közben támadnak. Ilyeneket csak férfiaktól hallani; asszonyoktól ritkábban, leányoktól meg éppen soha.

Íme mutatóul néhány román népdal:

Ha az ég papiros volna,
A hold pedig írószoba,
A fényes nap íródeák,
És ha írna, írna egyre,
Még akkor se írhatná le:
Mit szenvedtem életembe.

Maradj erdő, én elmegyek,
Sírnak értem a levelek.
Utánam ne sirjon senki,
Elég nekem is könyezni,
Ha elhagy engem mindenki.

Űl a kakuk fiókja
Tölgyfaágon dalolva.
Oly gyönyörűn szól hangja,
Az erdőt elaltatja.
Olyan búsán szól hangja,
A Marost megállatja.
Repül fecském ablakára,
Galambomnak ablakára.
Énekel a bánat dalát:
Bús szívemnek nagy fájdalmát.

A dalokon kívül a román népköltészetben nagy helyet foglal el a *varázsköltészet*, a melyet *descântece* (ráolvasás, varázsigék, olvasd *deszkintecse*) név alatt foglalhatunk

össze. Bizonyos füvek és kenés csak úgy segítenek a betegen, ha *deszkintálnak* neki. A *descântec* (olvasd *deszkintek*) óv meg a megvarázsolás hatásától s a rossz szellemektől. Mikor a javas asszony ráolvas, föltétlenül be kell tartani a deszkintálással járó szokásokat, mert egyébként a *descântec*, a mely többnyire *rímes próza*, elveszti erejét. Benne megnevezik a beteget s a gyanút, kitől kaphatta a betegséget; következik a betegségnek minden neve (többnyire 99-féle); aztán segítségül jön leginkább *Szűz Mária*, a ki megátkozza a betegség gonosz szellemét s kiüldözi a test minden részéből, vadon rengetegbe, kősziklák közé; erdei fákba, le nem legelt füre s meg nem kezdett vízbe küldi. Egy ilyen ráolvasást a következőkben mutatunk be:

„Mentében György találkozik 9 megigéző asszonynyal, 9 megrontó asszonynyal, 9 szemverő asszonynyal; megigézték, megrontották, szemmel megverték és még se laktak jól. Kozma és Damián Györgynek gyógyító szere! (Itt a betegnek fújnia kell egyet, aztán köpnie és ezt mondania; *Eredj Mátyé kövébe!*). Mentében György találkozik *Szűz Máriával*, a kinek szoknyája s ruhájának ujja föl volt túrve; megkérdezi őt: mi bajod neked György? Mentemben találkoztam 9 megigéző asszonynyal, 9 megrontó asszonynyal, 9 szemverő asszonynyal; megigézték, megrontottak, szemmel megverték és mégse laktak jól. *Kozma és Damián!* (Újra fújni, köpni s aztán: *Eredj Mátyé kövébe!*). Ha férfítól ered, szakadjon le heréje, ugorjon ki a szeme, szakadjon le belső része; György pedig gyógyuljon meg, épüljön fel, mint a mérhetetlen sárarany, a melyet isten adott anyja méhéből. *Kozma és Damián!* (Fújni, köpni s erre: *Eredj Mátyé kövébe!*). Ha asszonytól ered, szakadjon le emlője, hulljanak le hajfonadékai, szakadjon le belső része; György pedig gyógyuljon meg, épüljön fel, mint a mérhetetlen sárarany, a melyet isten adott anyja méhéből. *Kozma és Damián!* (Fújni, köpni és: *Eredj Mátyé kövébe!*). Ha kis lánytól vagy kis fiútól ered, repedjen meg a sarkuk, folyjon ki a vérük, ugorjon ki a szemük, szakadjon le

belső részük; György pedig gyógyuljon meg, épüljön fel, mint a mérhetetlen sárarany, a melyet isten adott anyja méhéből. *Kozma és Damián!* (Fújni, köpni, végül pedig: *Eredj Mátyé kövébe!*).“

A román népköltészet egyik ága a sok szebbnél-szebb *kolinda* is. December 24—25. éjjelén t. i. szoktak 12 órától kezdve legények vagy gyerekek kolindálni (regölni), azaz házról-házra, vagy a tehetősebb gazdákhöz járni, jó kívánásokkal, a mely alkalomkor különböző dalokat énekelnek; többnyire vallásos tartalmúak: családi életről szólnak vagy régen történt eseményeket mondanak el. Az emberek aztán a *kolindálóknak* (regösöknek) jutalmul kalácsot, almát, diót, húsfélét, sőt pénzt is adnak. A *kolindálás* (regölés) szokásos az egész karácsonyi ünnep alatt. Íme egy ilyen *kolinda*:

Jár-kel Péter fönn az égben,

Tündöklő mennyország.

Senki ötet nem láthatja.

Éppen csak az édes apja.

Tündöklő mennyország.

Szóval mondja édes apja:

„Péter, Péter, te szent Péter,

Adj helyet a mennyországban!

Tündöklő mennyország.

Adj helyet a mennyországban!“

„Helyed nincs a mennyországban,

Mert te bíró voltál, apám,

A gazdag kedvét kerested,

A szegényt szegényitetted!

Tündöklő mennyország.

A szegényt szegényitetted!“

Jár-kel Péter fönn az égben,

Tündöklő mennyország,

Senki ötet nem láthatja,

Éppen csak az édes anyja.

Tündöklő mennyország.

Szóval mondja édes anyja:

„Péter, Péter, te szent Péter,

Adj helyet a mennyországban!

Tündöklő mennyország.

Adj helyet a mennyországban!“

„Helyed nincs a mennyországban.

Korcsmárosné voltál, anyám,

Üres icczét adogattál,

Teliekért vetted a pénzt!

Tündöklő mennyország.

Teliekért vetted a pénzt!“

Jár-kel Péter fönn az égben,

Tündöklő mennyország.

Senki ötet nem láthatja,

Éppen csak az édes húga.

Tündöklő mennyország.

Szóval mondja édes húga

„Péter, Péter, te szent Péter,

Adj helyet a mennyországban

Tündöklő mennyország.

Adj helyet a mennyországban!“

„Helyed nincs a mennyországban.

Ledér voltál, édes húgom!“

Jár-kel Péter fönn az égben,

Tündöklő mennyország.

Senki ötet nem láthatja,

Éppen csak az édes bátyja.

Tündöklő mennyország.

Szóval mondja édes bátyja:

„Péter, Péter, te szent Péter,

Adj helyet a mennyországban!

Tündöklő mennyország:	Megfejtéd a juhocskákat,
Adj helyet a mennyországban!“	Szegényeket öltöztettél!
„Helyed van a mennyországban.	Tündöklő mennyország.
Juhászbojtár voltál, bátyám.	Szegényeket öltöztettél!“
Megnyirtad a juhocskákat,	

December 31-én járnak a legények házról-házra az *ekével*, vagy annak egy kicsinyített alkotásával, vagy *bivalylyal*, másutt *bikával* (taur); kezükben mindig ostor van, a melylyel pattogtatnak, mintha ökröket hajtanának s folyton ezt kiáltják: „Ho, ho! Eke tizenkét ökrrel, ho, ho! Hajtsátok, hé!“ A *bivaly* (buhai, olvasd buhaj) és *bika* egy mindkét oldalán elzárt dézsa, vagy kártyus-féle faedény, a melynek födelébe egy csomó lószőr vagy vastag szij van erősítve. Ha kezüket végighúzzák rajta, olyan hangot ad, a mely a bika vagy a bivaly bögéséhez hasonlít. Szintén ostorcsattogással nőgatják s a hol betérnek, jó termést kívánnak a gazdának. Némely helyen karácsony első napján a templomból kijö-

10 vetel után a „*turca*“-val vagy „*turca*“-val (olvasd *curka*) szoktak kolindálni a legények. A *turca* (nevezik *cerbul*-nak is: szarvas, olv. cserbul) szarvasfej alakra kifaragott fa, a melynek szarvaira különféle színű pántlikákat s gyöngyöket, füleire pedig csöngetyűket raknak. Az alsó állkapocs a nyakhoz zsineggel van megerősítve és húzásra az állkapocs a felsőhöz hozzáütődik s kelepel, a fej pedig, a mely egy vastag bothoz vagy rúdhoz van erősítve, tettség szerint mozgatható. A nyaktól lefelé különféle lepelből vagy szőnyegből női szoknyaféle ruhadarab van, a melyre selyem keszkenőket és szijakat kötnek. A *turca*-táncoltató a szoknya alá búvik s egy botra támaszkodik; ilyenformán a *turca* négy lábúnak látszik. Ritka legény vállalkozik a *turca* táncoltatására, mert a nép azt hiszi, hogy az ilyen embert hat hétre elhagyja jó angyala s ez idő alatt az ördög hatalma alá kerül.

A románok mindig nagyon kedvelték a balladákat is; van is nekik belőlük nagy számmal. A román ballada szereti a tárgyat hosszasan elbeszélni s az érzelmeket rész-

letesen ecsetelni. Van a balladáik közt olyan is, a mely tartalmára nézve más népballadákkal egyezik. Így a Manole mesterről szóló ballada, a melynek a vége az, hogy Manole

11 mester feleségét befalazzák az *ardzsesi kolostor falába, ahogy a magyar balladában Kőműves Kelemennét Déva várába.

Bár az előadás módjában s a verselés formájában erősen nyilvánul a szláv, különösen a *bolgár* hatás, a román balladák mégis jobban hajlanak a szomorú tárgyakhoz. Íme mutatóul egy ballada, a melyet a Bánságban, Orsova környékén széltiben ismernek:

Jován Jorgován.

Elindult, haj kiment,
A falunkból innent
Hajnaltájba korán,
Harmat volt még fűn, fán,
Három testvér leány,
Három szépséges lány
A legidősebbnek
Szája csókra termett,
Lina szebbnél is szebb,
Angyal a legkisebb.
Mint az égi csillag,
Párja nincsen annak.
Az ő ékessége
A nap fényessége.
Leültek, leültek,
Kicsinyég pihentek.
Elaludt a kisebb
És a két idősebb
Haza felé mégyen,
Otthagyták, haj szépen.
Mikor fölébrede,
Utánok erede,
Nincsenek semerre.
Csak a kakukmadár,
Az ágon szálldogál,
Énekel, dalt zeng ő,
Visszhangzik az erdő.

A lány megszólítja,
Neki szóval mondja:
„Kakukmadár, lelkem,
Vezess ki te engem;
Vezess ki az útra,
Ne hagyj el borúmba.
A testvéred leszek,
Örökké szeretlek“.
Kakukmadár felelt:
„Nem lehet az, rózsám,
Testvérem vagyon már:
Mindenik virágszál“.
Újra mondja a lány:
„Kakukmadár, lelkem,
Vezess ki te engem,
Vezess ki az útra,
Ne hagyj el borúmba.
Leszek feleséged,
A ki szeret téged“.
„Nem lehet az, rózsám,
Nem kell nekem a lány.
Legény én nem vagyok,
Nem házasodhatok;
Kicsiny madár vagyok,
Szeretőt nem tartok.“
Szörnyű a mi látszik,
A sziklán mi mászik?

Jött a kigyó gyorsan,
Ő elfutott onnan.
A kigyó utána,
Folyton a nyomába.
Elérte, megfogta,
Övén körülfonta.
Jajgat a lány, jajgat,
Hangja messze elhat.
Cserna vize mentén,
Gyűl sok vitéz legény,
Megpihentek rendjén.
Csak egy vitéz román
Nyargal még a lován,
Vaskaru Jorgován.
Deli paripája,
Két bátor kutyája,
Szűkül paripája.
Egyre táncoltatja,
Magát sétáltatja,
Az erdő árnyába
Kopjait dobálja.
A lány jajgatása
Elhatott hozzája.
Találgatja nyomban:
Férfi vagy női hang?
Cserna vize csobban
S nem tudja biztosan.
Ekkép szóval mondja:
„Hadd abba, hadd abba,
Cserna vize habja.
Adok neked, adok,
Ezüst márnát adok.
Arany márna halat,
Sárkányszemű halat.“
Cserna meghallgatta,
Csöndesen folyt nyomba.
Tisztára megtudta,
Hogy nem férfi hangja,
Hanem leány hangja.
Szörnyű haragjába,
Nagyot vág lovára,
Hasítja a leget,
Míg odaérkezett.

Kigyó észrevette,
A lányt elengedte.
Jován úzi hajtja,
A mig meg nem kapja.
Kigyó szóval mondja:
„Oh, Jován Jorgován,
Te vaskarú román,
Mi szándékod vagyon,
Hogy kergetsz ily nagyon?
Talán te azt hiszed,
Hogy fejemet veszed?
Életben hagyj engem
S eredj haza innen.“
„Átkozott kigyója,
Még te fakadsz szóra?“
„Oh, Jován Jorgován,
Te vaskaru román,
Hogyha megölsz engem,
Nem jó dolog léssen,
Mert légyrajt bocsjátok
Csordátokra, rátok,
Többé nem is szánttok.
A lovat megmarják,
Párájuk kiadják!“
„Átkozott kigyója,
Még te fakadsz szóra?
Hallottam a hangot,
Hogy a lányt mardosod,
A szép leány arcot
Tolvajmódra rontod.“
„Oh, Jován Jorgován,
Te vaskaru román,
A lányt nem bántottam,
Arcát nem mardostam.
Hogyha megölsz engem,
Nem jó dolog léssen.
Veszélybe ránt holtom,
Ezt fejemre mondom!“
„Átkozott kigyója,
Még te fakadsz szóra?
A népet ráveszem,
Füstfelhőt ereszszen,
Hogy a légy elveszszen.

Nem pusztul a barom,
Neked véged vagyon.“
Kardját megforgatja,
És fejét lecsapja.
Mikor a lányt látja,
Odafut karjába.
Ölelgetve nézi,
Csókját megtetézi,
Ekkép beszél néki :
„Ajkam az ajkadon,
Nem bűn ez angyalom?
Hasonlítunk nagyon
Mondjad el sorjába :

Kinek vagy te lánya?“
„Napnyugota táján
Király az én atyám.“
„Bűnös az én lelkem,
Mivel csókot vettem.
Király az én atyám,
Napkeletje táján.
Szüleinknek átka
A lelkünkre szálla :
Hogy te kelet felé
Űzött szarvas legyél,
Én meg napnyugatán
Megsebzett oroszlán.“

Meséje is rengeteg sok van a románságnak, a melyeket gyermekkorától késő öregségéig szívesen hallgat meg. Egy aradmegyei román népmese szerint kezdetben vízőzön bori-totta az egész földet, csak egy keskeny darab volt szaba-don, a hol két testvér aludt: az isten és az ördög. Éjszaka a sátán el akarta veszíteni testvérét s megtolta jobbról és balról is, hogy a vízbe fuladjon. De a merre csak toltá, szárazföld támadt. Reggel aztán az ördög dühében sárból egy alakot formált: *az embert*, s egy hosszú náddal fújt belé, hogy életet adjon neki. Ámde a mit belefújt, az az alsó nyíláson kijött. Erre aztán megkérte az istent, hogy adjon alakot az ő (t. i. a sátán) teremtményének. Az isten ezt meg is teszi, de egy föltétellel, hogy a mit ő ad neki, az az övé is maradjon, csak a test legyen a sátáné. Innen van az, hogy a lélek az istené, a test pedig az ördögé, a ki betegségekkel s mindenféle kínokkal gyötri haragjában, mert a lelket nem tudja birtokába venni. Egy másik mese szerint kezdetben az egész világ zavaros víz volt, a mely mint egy óriási felleg kavargott ide-oda. Rajta csak két élő lény: az *isten* s az *ördög*. Hét évig jártak folyton a végtelen vizeken, akkor az úr kifáradt s azt mondta az ördögnek, hozzon föl sarat a vizek mélyéből, hogy abból magának ágyat csináljon, a melyben megpihenjen. Az ördög azonban nem talált csak homokot, a melyet, a mig

a fölszínre ért, a víz kimosott a kezéből s csak néhány szem maradt belőle a körmei alatt. Ebből három szemet átadott az istennek, a többit magának tartotta. E három homokszemből csinált az isten egy sárlepénykét, a melyre mind a ketten lefeküdtek. Az ördög azonban álmában el akarta veszíteni az istent, hogy maga legyen a világ ura. De az isten jól tudta az ördög szándékát s tetette magát, hogy alszik. Akkor az ördög lábánál megfogta, hogy a vízbe fulaszszsa, de a melyik oldal felé csak húzta, arra felé nyúlt ki a lepényke, s ebből lett a mi földünk. Később azután csinálta az isten sárból az embert s az ördögnek is meghagyta, hogy ő is csináljon egyet. Hasonlót készített is, de bármennyit fújt bele, nem éledt föl. Azóta maradt az emberben egy kis gonoszság, a miből ered minden bűne. Máig is az ördög azt állítja, hogy az ember teste az ő tulajdona, mert ő hozta ki a homokot a vizek mélyéből s ezért van minden embernek körömfeketéje. Ha az ember nem volna az ördögé, akkor tiszta volna s nem fekete a körme alja. Ez okból szokás a román népnél, hogy a halottak körmeit levágják.

12 A népszokások közül megemlítjük a házasságkötés módját, a mely alkalomkor köszöntőket szokás mondani. A legény, a ki házasodni készül, vagy személyesen megy el a leányos házhoz, vagy pedig elküld egy vagy több „pețitorî“-t (olv. *pețitorj*; másutt „staroste“-nek hívják), a hol a szülők már előre tudják, hogy miféle megtiszteltetés várja őket. Miután elhatározták, hogy a házasság ellen nincs kifogásuk s a szülők meggyőződtek, hogy jövődöbeli vejük jó magaviseletű legény s megtudták esetleg vagyoni helyzetét is, kitűzik az eljegyzés napját. Ezen a napon a legény rokonsága és barátai kíséretében beállít a leányos házba s valamelyik barátja elmondja az „orație“-t (olvasd oráció), a mire aztán a menet belép a házba s miután a leány hozományát is látták, a rendesen jelenlevő pap, vagy ennek hiányában valamelyik öreg elvégzi az eljegyzési aktust, a mely abból áll, hogy a jövődöbeli párnak gyűrűt

kicszeréli. Következik a lakoma és a tánc. Ettől fogva a legény vőlegény, a leány menyasszony. Az esküvő előtt pénteken vagy szombaton két vőfély járja be az ösmerősöket s „orație“-ekkel hivogatják meg őket a lakodalomra. Magukkal hordanak egy boros kulacsot is, a melyből a háziakat megkinálják. Reggel, az esküvő napján, megindul hazulról a vőlegény rokonságával és barátaival a menyasszony után. Valamelyes távolban a menet megállapodik s csak a „vorniceî“-ek (vőfélyek, olvasd *vornicsejek*) mennek előre, a kik már ott töméntelen vendéget találnak. Eléjük jön egy vagy két vőfély a menyasszony részéről s kölcsönös üdvözlés s néhány tréfa után a vőlegény egyik vőfélye elmondja a szokásos „orație“-t; t. i. hogy őt egy fiatal királyfi küldötte, a ki vadászni indult s rábukkant egy vad nyomára, a mely idevezette; a hol meggyőződött, hogy az egy virágnak nyoma, a mely virul ugyan, de nem hajt gyümölcsöt s azért jöttek most, hogy ezt a virágot elvegyék. A vorniceî-ek közt erre megindul egy párbeszéd s aztán betessékelik a menetet, a melyet nagy tisztelettel fogadnak. A mikor a templomból visszajönnek, letelepszének az asztalhoz, a mely a különféle ajándékokkal rogyásig tele van. A vendégek ugyanis pénzzel és ajándékokkal járulnak hozzá az új tűzhely megalapításához. A lakomát imádsággal kezdik s azután először a vőlegény s a menyasszony egészségére isznak, különféle verseket mondva. Mielőtt a menyasszony távozik a szülői háztól, megtörténik a búcsúztatás. Egyik vőfély ugyanis elmondja a vallásos tartalmú *orație*-t, a melyben kéri a szülőket, hogy bocsássanak meg az ifjaknak, ha valami hibát követtek el, a kik most távoznak az ősi tűzhelytől. Az apa, vagy valamelyik rokon ugyan-csak versben megadja a fiatal párnak a szülői áldást; a

13 fiatal pár pedig haza indul, *sokszor félnapi járóföldre is a regényes hegyvidéken át.

Megemlítjük még a temetkezési szokást, a mikor a nép saját maga alkotta *gyászénekeket* dalol. Ha valaki meghal, előbb megmossák, aztán felöltöztetik s koporsóba téve

kiterítik az asztalra. Rendesen három napig tartják otthon. A temetés előtti estén a falubeliek összegyűlnek virrasztóra (= la priveghī, olv. *privégy*) a mikor egész éjszaka esznek és isznak s különféle játékot visznek végbe. Az öregek rendszeren kártyáznak. Amikor a temetési menet megindul, fizetett asszonyok vagy a halott rokonai monoton hangon „*bocete*“-ket (olv. *bocsétéket*) énekelnek, a melyekben az elhunytnak érdemeit sorolják föl s az utána maradt családtagoknak szerencsétlenségét és fájdalmát ecsetelik. Mielőtt a halottat leeresztik, — némely helyütt — a sirba pénzdarabokat vetnek be, hogy legyen mivel megfizetnie az elhunytnak a „levegőég vámjait“. Általánosabb szokás, hogy egy ketté hasított pálcikába tesznek egy pénzdarabot, a melyet a halott mellé a koporsóba helyeznek el vagy pedig a kezébe adják.

Íme nagy vonásokban az a nép, a melylyel századok óta a magyart összeboronálta a sors, hogy jóban és rosszban egyaránt testvérek legyenek. Ők ketten: magyarok és románok, a kik nyelvben, szokásokban és érzelmekben különböznek a köröttük lévő népektől, itt a szlávtság tengerében arra vannak hivatva, hogy mint őszinte kenyeres pajtások, az idők végtelenéig egymást támogassák és szeressék; egyúttal pedig, hogy mint a nyugati kultúra előőrsei keleten a műveltséget képviseljék s a népek békéjét biztosítsák. Mert mind a két népben sok őserő, vas ellenállás és nagy tehetségek rejlenek.

A román népnek irodalma itt fogamzott meg s innen Magyarországból indult ki a reformáció hatása alatt. A protestantismus rázza föl a románság tömegét Erdélyben, az teszi meg aztán nemzetté; innen Erdélyből tör át a Kárpátokon az a sugár, a mely életre kelti a szunnyadó nemzeti erőt a két fejedelemségben: Moldvában és Havasalföldén, a melyekből a mai független román királyság: *Románia* támadt. Alig ver gyökeret a XVI. század elején Erdélyben a reformáció, az ottani századok már is az országban lakó görög-keleti vallású népeknek, különösen a románoknak Luther tanaira való térítéséhez látnak. Később

az erdélyi fejedelmek is mindent elkövetnek, hogy a román-
ságot kálvinistákká tegyék s e célból az egyházi könyveket,
a melyek addig csak ó-szláv nyelvűek voltak, románra fordít-
tatják és saját költségükön kiadják. Munkájuk azonban
sikertelen maradt, mert a nép nagy tömege és a papság
jó része továbbra is kitartott a régi hitben: az ortodox
vallásban. Egy nagy eredménye volt azonban a reformáció-
nak, hogy a román egyházakban Erdélyben a nemzeti
nyelvet vezette be s ezzel a nemzeti irodalomnak alapját
vetette meg. A XVIII. század folyamán aztán a két feje-
delemségben is elfoglalja méltó helyét a nemzeti nyelv az
Úr oltáránál s az állami élet minden nyilvánulásában. Mikor
1688-ban Erdély osztrák uralom alá kerül, *I. Lipót* alatt
megindul Erdély katholizálása, mert az osztrák politika föl-
fogása szerint csak úgy biztosíthatják maguknak végkép
Erdélyt, a melyben a katolikus elem a reformáció óta, de
különösen a kálvinista fejedelmek alatt nagyon megfogyat-
kozott, ha minden áron a katolikus sátteszik. A románság
egy része is 1697-ben *Teofil* metropolita alatt elfogadja
elvileg a katolikus egyházzal az uniót, végképen pedig
1700-ban *Atanasie Angel* metropolita alatt. Ettől kezdve
oszlik meg a magyarországi románság két felekezetre:
ortodoksokra (görög-keletiek) és *unitusokra* (görög katoliku-
sok). Az uniónak az a nagy következménye volt, hogy a
románságot kiemeli a keleti népek sorából, hozzákapcsolja
a nyugathoz s ezzel európai nemzetté teszi. Közös kultu-
rába, ugyanazokba az eszmékbe és törekvésekbe vonja
az összes románokat, a kiket addig a földrajzi hozzátarto-
zandóság szerint más-más törekvések és kulturális áramlatok
hatnak át. Az unió egyesíti tudniillik a románságot a nemzeti
érzésben. Három ember nevéhez fűződik az a nagy for-
dulat, hogy ezentúl úgy Magyarországon, mint a két feje-
delemségben közvéleményt és irodalmat egyaránt közös
eszmék és törekvések mozgatják. A századok óta lelancolt
Prometheus, a román lélek összetöri most már bilincseit,
hogy betöltse szerepét a népek történetében s *Klein*

Sámuel, Sinkai György és Major Péter föllépésével megindul a román irodalom nemzeti korszaka. Mind a három férfi Erdélyben született; nyelvtanokat, szótárakat, kivált pedig történelmi munkákat irtak. Ők és követőik azonban mindenekelőtt tudományt csináltak, különösen a történetírást és a nyelvészetet művelték, tehát irataikkal első sorban a románság művelt osztályához szólottak, a nemzet nagy rétegébe, a népbe nem tudtak behatolni. Költők és széppróza-írók alig voltak köztük; azok is inkább kisebb tehetségek. A legnagyobb baj azonban az volt, hogy a nyelv, a melylyel gondolataikat fölruházták, érthetetlen volt a népnek. Latinoskodó buzgalmukban addig tisztították a nyelvet s küszöbölték ki az idegen szókat, hogy latinokkal helyettesítsék, a míg lassankint elszakadtak az élő beszédétől, a nép nyelvétől. Ilyen formán az irodalom elidegenült a néptől, mert nem belőle fakadt s nem belőle táplálkozott.

Túlán, a két fejedelemségben, a XVIII. század végétől mindinkább a francia nyelv ismerete és a francia kultúra kezd tért hódítani. A francia hazaszeretetét tüzenél lobban lángra az ottani románok hazaszeretete és ragaszkodása népiükhöz; Franciaországból hozzák műveltségüket s lelkesedésüket a szabadság iránt, a mely minden tettükből és munkájukból kisugárzik. Nagy és mély hatást gyakorol a francia műveltség és francia irodalom az emberekre; ez látszik meg a nyelven s a XIX. század első felében élő romániai írókon. Nemzeti érzelem és francia kultúra párosodik bennük; nemzeti ideálok és francia szabadságérzet jellemzi mindmegannyit. Mint fölvilágosodott emberek azonban belátják, hogy a nemzeti irodalom csakis a nemzeti génieszből sarjadzhatik ki; azért lelkesülni kezdenek a népköltészet termékei iránt s a népmesék egyszerű, bájos nyelvéből meritik stílusukat, a melylyel a nemzethez szólnak. Az esemény fejlődése is kedvezett ennek az egészséges iránynak, a mely a nép nyelvét akarja irodalmi magaslatra emelni. A román nemzet 1859-ben látja meg-

testesülni régi vágyát, hogy a két fejedelemség: Moldva és Havaselföld egy uralkodó alatt egyesüljön. Ettől a dátumtól kezdődik a mai *Románia. Cuza* (olv. *Kúza*) fejed. detronizálása után a nemzet, hogy egyszer s mindenkorra véget vessen a belföldi nagy családok villongásainak a trón után s hogy az országot a nyugati fejedelmi családok érdekeivel kapcsolatba hozza, idegen uralkodót választ magának 1866-ban

15 *Hohenzollern Károly* személyében, a kit 1881-ben királynak kiáltanak ki. Az ő uralkodása az a határkő, a melytől a modern Romániát számítanunk kell. Vitézsége, a melyet a fiatal román hadsereg élén Plevna sáncainál kimutatott az 1877—78-iki orosz-román-török háború alatt, bölcsesége s nagy esze, a melyek Romániának annyi modern intézményt adtak, atyai szereteté népe s lelkes érdeklődése minden iránt, a mi román, emeli Romániát arra a magaslatra, a hol ma van. Azelőtt egy kis ország, a török hűbérese; ma független, szabad állam. Intézményei teljesen modernek s oly szabadsággal rendelkezik, mint Európa legelőhaladottabb országai. Ma Románia neve és tekintélye tisztelt Európaszerte, a mit fiai vitézségének, igaz hazafiságának, a liberális áramlatnak, első sorban pedig Károly király bölcs kormányzatának köszönhet. Senki sem ismertette annyi melegséggel a művelt világ előtt a román néplelek termékeit, mint Románia fenkölt

16 lelkü királynéja, *Carmen Sylva*. Hogy ma a művelt nyugat tudomással bír a román műveltség és irodalom állásáról, különösen a román népköltészet végtelen bájáról, a legnagyobb érdeme *Erzsébet* királynénak, a ki nemcsak népének anyja, de minden izében román nővé is lett. Koronája őt a világ urai közé emeli, de babérai, a melyeket maga szerzett, halhatatlanná teszik s nemzedékek fognak még gyönyörködni munkáiban és csodálatos szép gondolataiban.

Az új irány, melynek lelke és megteremtője *Maiiorescu*

17 (olv. *Majoreszku*) *Titusz*, a nagy liberális ideák s egy kiváló uralkodó bölcsesége emeli ki Romániát a

Balkán államok sorából s teremti meg a mai román nemzetet. Csak a nyeglék, a félművelt emberek, a korlátolt fők s a le nem szűrődött egyéniségek majmolják még az idegen műveltség alkotásait s beszélnek egy zagyva nyelven, *franciás románsággal*, a melynek alkonya azonban szintén általánosan észrevehető, a minthogy végképen meghalt a régi latinokodó irány is. Érzi mindenki, hogy az a nép, a mely irodalomban, művészetben, de kivált nyelvben csak az idegen kölcsön után nyúl, ki van merülve faji erejében: megmérgezi egyéniségét, meghamisítja egész belső világát s föltétlenül a biztos pusztulásba rohan. A nép nyelve az a bányá, a melyből minden nemzetnek nagy írója merít s a románságnak kiváló alakjai is egytől-egyig mindig ez élő forrás üde vizéhez: a nép nyelvéhez tértek vissza. Mert mindaz, a mi nem természetes, a mi mesterkéltséggel és erőszakolt, pusztul és előbb-utóbb elbukik. A latinokodók és franciáskodók sorából, a kik szegénynek tartják a nép nyelvét, vagy szégyenlik az idegen szó jelenlétét a közbeszédben, nem emelkedett ki egyetlen igazi költői tehetség se.

Az új irányhoz, a mely a nemzeti irodalmat teremtette meg, költők, regény- és novella-írók s tudósok a tudomány minden ágából csatlakoztak, a kik új eszméket, új tartalmat, európai ízlést és kritikát hoztak be a román irodalomba. Ezek között sorrendben a legkiválóbb

18

Alexandri Vazul, a ki 1821-ben született Moldvának Bákó városában. Szerencsés ember volt egész életében, a kit nagy vagyona megmentett az élet mindennapi nyomorúságaitól; hosszú kort ért el és sok kitüntetésben volt része. Alexandri első sorban lírikus, a kinek verseiből a nyájas boldogság mosolyog reánk. Nem ismeri a világ fájaldalmát, a szenvedéseket s a bánatot, azért dalai melegek s nyugodtak. A mivel azonban legjobban hatott s teremtett lelkes olvasó közönséget, az a nyelv. Senki előtte románul oly könnyedén és bájosabb nyelven nem verselt. Igazi román költő minden ízében. Itt következő verse egyik a legsikerültebbek közül.

Szent András éjjele.

I.

Borzasztó zaj veré fel a mezőt,
Kisértetek serege összejött,
Pusztán hagyá a néma temetőt.

Oh, ti keresztény emberek,
Mentő keresztet vessetek,
Mert Szent Andrásnak éjjele
Kisértettel, rémmel tele!

II.

Bömbölve bűg a száguldó vihar,
Erős tölgyet tövestül kicsavar,
Eget-földet vak éjszaka takar.

Bolyong a sápadt holdvilág
A barna fellegeken át,
Mint a hajó, melyet a hab
Dühében jobbra-balra csap.

III.

Éber baglyok fészükbe búnak el,
Éles hangjuk hangzik gyakorta fel,
Mire az orkán böszülten felel.

A holdra nyínak ordasok,
Szemük mint tüzgolyó forog.
Zajong a sik, nyög a mező
S a sátán is tűnik elő.

IV.

Áll egy torony, keresztje rég oda,
Reá repülve jó sátán maga,
És a rozzant torony meginoga.

Az orkán árja egyre fú,
A rémek tánca iszonyú.
Éjfél kong, hangzik rémesen,
— Dicsérve légy nagy istenem!

V.

A szellemek hada sűrűbb leszen,
Dalolva táncot roznak szüntelen
A szent torony körül s a téreken.
Fönn a bolyongó hold körül
Sok felleg összetömörül.
Széles füzért alkottanak
S körötte akként forganak.

VI.

Hah, a gonosz! ott látszik a he-
[gyen,
A mint zöldfényű lángok közt
[megyen.
De most egy villámon jó hirtelen.
Körötte szellem, árnyasereg,
Váltott, lidércz, kisértetek,
Útonjárók, táltos lovak,
Egész felhőt alkottanak.

VII.

Ti, kiknek bűn szennyétől lelke
[ment,
Kiknek más boldogsága, üdve
[szent,
Nők, gyermekek, kik kéritek a
[mennyt,

És ti keresztény emberek,
Mentő keresztet vessetek,
Mert Szent Andrásnak éjjele
Kisértettel, rémmel tele!

VIII.

Sírfára, ím, minden kisértetet
A zúgó orkán árja letepert,
Általjárván a temetőhelyet.
A szél tombolva fú, sivit,
Ezek pedig sirukra, itt,
Fáradtan letelepszének
S beszélgetésbe kezdenek.

IX.

Az első így beszél: „Éltemben én
Az irgalmat, könyört nem ismerem,
[rém,
S az emberek jogait elvevém.
Elvettem a csekély kenyerért
Egy árvától és a szegényt
Elhagytam veszni hűtlenül,
— Én voltam oka egyedül!”

X.

„A világon — szól most a máso-
[dik. —

Uralkodám távol határokig,
Nevemtől félt a földön mindenik.

Sóvár vágygyal fosztogatám

Türelmes népem és hazám.

Karom egy népet tönkre tett,

— Oh mily véres vala e tett!“

XI.

A harmadik: „Honomban én valék
Vérszívó vad, folyton vért szom-
[jazék,

Nem ismerém soha e szót: elég.

Hazámnak tettem egyre kárt,

Ezért fogadtam drága árt,

Adott az ellen gazdagon,

Midőn bilincsbe volt a hon“.

XII.

— Átok reátok, el! Kegyetlenek,
Örökre átok sújtson bennetek! —
Egy égi hang kiáltja ezeket.

Nyomban a sir elnyelte mind,

A temető csendes megint.

Szent lángtól a haragos ég

Köröskörül ragyogva ég.

A román irodalom legnagyobb költője *Eminescu Mihály*

19

(olv. *Emineszku*; szül. 1850-ben, megh. 1889-ben az
örültek házában). Az ő költeményei a román irodalom

legbecsesebb termékei; ezeknél román agy nagyobbakat és
maradandóbbakat nem alkotott. Nem írt sokat, alig egy
kötetnyit, de verseiben erős érzés és filozófiai mélység
nyilvánul; azok új tartalmat és új formákat visznek be a
román költészetbe: egy világot telve nagy gondolatokkal s
megrázó érzelmekkel. Szerelmi dalai, a melyekben hasz-
talan keresi az „ideált“, komorak s a lemondást tolmá-
csolják; csak a természet szépségeinek mesteri leírása
visz be egy-egy szelidebb vonást ebbe a sötét hangulatba.
Filozófiai verseiben a pesszimizmus akkora erővel tör elő,
hogy a világirodalom ez irányú költői között előkelő helyet
foglal el. Az ő pesszimizmusa nem a beteg s a világgal
meg hasonlott ember pesszimizmusa, hanem a férfié, a ki a
filozófiai iskolák tanításából szűrte le világfájdalmát s a ki
föllázad az élet meddő küzdelmei ellen. Nem jajgat, nem
káromol a végzet ellen, nem átkozódik; de szembeszáll
vele, bár tudja, hogy föltétlenül buknia kell. Csodálatosan
mély kutatója az emberi léleknek, a melynek legfinomabb
szövevényeibe is behatol. Filozófiai költeményeiben az élet
nagy problémáit ostromolja s arra az eredményre jut, hogy

„az élet színtelen mosoly, a mely jobb, ha megszűnik.“
Íme egyik híres pesszimista verse:

Szonett Velencéhez.

Letűnt a büszke Velencének élete,
Ragyogás nincs a bálokon, dal is csak volt.
Kapukra és márványlépcsőkre süt a hold,
Fehéren a falak merednek ég fele.

Kauálisok között sír-ri az Óceán,
Örökké ifjú nem fog rajta az idő ;
Mennyasszonyába új erőt lehelne ő,
A falra csap habjának árja szaporán.

Nincs zaj, nyugodt a város, mint a cinterem,
Elmult dicső koroknak papja, San-Marco
Úti az éjfél, hangzik messze, rémesen.

Tompán beszél, Sibilla hangján jósoló,
Vontatva, lassan, érzik mindenik ütem :
„Hiába, nincs föltámadás soha, — bohó !“

A népköltészet termékeit nagy szeretettel tanulmányozta
Eminescu s maga is beállt a gyűjtők sorába, bejárva e
célből a románság lakta területeket. Úgyszólván beledol-
gozta magát a nép gondolkozásába, a minek hatása több
versében is visszatükröződik. Az itt következő költeményé-
ből, mintha csak a nép szólalna meg :

Mért ringatod magad erdő,
Nincsen eső, nem fű szellő,
Minden ágad földet seprő ?
— Ringatózom, mit csináljak,
Recsegnek a csupasz ágak.
Rövid a nap, hosszú az éj,
Szár az ágat zörget a szél.
Zúg-búg, sivit, csak nekem árt,
Elúzi a dalos madárt ;
Ordít, bömböl, száguldva jár,
Itt van a tél, messze a nyár.
Ide-oda hajlik ágom,
Nincs már senkim e világon.

Tovaszáll a fecskesereg,
Elrepül a fejem felett.
Örömet viszik velük,
Szerencsémekkel mennek együtt.
Szállnak sorba, késés nélkül,
A napfény is elsötétül ;
Mint a perczek tűnnek egyre,
Szárnyaikat lebegtetve.
Pusztá vagyok, eltespedek,
Sírva hullnak a levelek,
Csak a remény éltet engem,
Ő fojtja el szenvedésem.

Eminescut lassankint fordítják különböző nyelvekre; magyarul két tanulmány is jelent róla meg, de verseiből még alig ültettek át egyet-kettőt. Magyarországon, kivált Erdélyben, széltiben éneklük még magyar anyanyelvű emberek is „Oh, mért nem jössz?” című költeményét, a mely magyar fordításban így hangzik:

Lám a kis feeske útra kél,
Lehull a diófalevél.
A szöllőn ül a deres ősz,
Óh, mért nem jössz? Óh, mért
[nem jössz?
Jöjj újra karjaimba hát,
A vágy szívemet hatja át.
Pihenjek édes végtelen,
A kebleden, a kebleden.
Vagy elfelejtéd az időt,
Mint jártunk be völgyet, mezőt?
Öleltelek szerelmesen,
Én kedvesem, én kedvesem.

Leány a földön van elég,
Szemükben izzó tűz s láng ég.
Hódítsanak bár sok szívet,
Szebb a tied, szebb a tied.
Te vagy, ki egyre derítéd
Lelkemnek fáradt életét.
A csillagnál szebb vagy nekem,
Szerelmemem, szerelmemem.
Az idő késő őszre jár,
A sárga lomb lehullott már.
A puszta földön ül az ősz,
Óh, mért nem jössz? Óh, mért
[nem jössz?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

20 A ma élő költői nemzedék legkiválóbb képviselője *Coşbuc* György (olv. Kozsbuk), a ki Erdélyben (Naszód környékén) született s jelenleg Romániában él. Verseinek tárgyát többnyire a nép életéből meríti; bennük a román paraszt érzelm- és gondolatvilága elevenedik meg egyszerű, bájos nyelven, a melynek zengzetessége páratlanul áll a jelenlegi román irodalomban. Költészete boldogságot, örömet s az élet derűjét árasztja maga körött. *Coşbuc* igazi ereje a balladákban rejlik; velük a népies román balladát művészi tökéletességre emelte. Többnyire szomorú tárgyak s megrázó leírások, a melyekben azonban, mint a román népballadában, a lírai hang az uralkodó. A román műballada legnagyobb mestere ő; ezen a téren vele egy román költő se mérkőzhetik. Különösen a hazájához és nemzetéhez való szeretet s a szülőföldhöz való ragaszkodás lelkesíti; kedvenc tárgyai még az otthon, a családi tűzhely s az anyához való szeretet, a melyeket melegséggel, egyszerű, keresetlen szavakkal s tiszta közvetlenséggel énekel meg.

Coşbuc az egyetlen román költő, a kinek műveit legjobban ismeri a magyar közönség. Csak most hagyta el a sajtót egy kötet fordítás, a melyet magyarra művészi módon ültetett át Révai Károly; ebből a kötetből közlünk egy bájos darabot.

Anyám.

A gátnál hangos csobogással
Alásietnek a habok;
A nyárfa nyirkos szürkeségben
Egy végtelen gyászdalt susog.
A malom mellett — hol a vízhez
Ösvény vezet ösvény után —
Egy egyszerű kis házikóban
Ott látlak téged, jó anyám!

Kezedben orsó. Kandallódban
A kerítésről tört szilánk
Ropog időnkint és fölajgat
A régi tűzhelyén a láng;
Küzdelmet vív a kialvással
S föllobban néha fényre fény;
Árnyék a fényvel úz játékot
A szoba távol szögletén.

Melletted két kicsiny leányka,
És fonnak ők is ott veled;
Szegény kis árvák! nincsen apjuk,
És György ki tudja hol lehet?
Majd egyikök elkezd mesélni
A sárkányokról kedvesen,
S te hallgatod a lány meséjét,
Mélázva, némán, csöndesen.

Gyakran szakad orsód fonala,
Mert benned sok gond kinja
[dul;

Ajkad susog — nem érti senki,
Szemed néz mozdulatlanul.
Orsód leejted s rátekintesz,
Kuszáltan hever az egész . . .
Egy szót se szólsz, nem nyulsz
[utána
S a két kis lány bámulva néz.

. . . Oh ne! Kétség ne tépje lel-
[ked! . . .

Sietve nyitsz most ablakot,
Hosszan merengsz a sötét éjbe.
S egyik-leány szól: „Ki van ott?”
„Nincs senki, óh csak képzelőd-
[tem!”

S a bánat újra tép nagyon;
Minden szavad, a mit kiejtesz,
Egy temetési siralom.

Sokáig ott állsz és szemeddel
Az éj sötétjét kutatod:
„A téboly szállott a szívemre,
Óh érzem, mindjárt meghalok!
Van egy bátyátok a világban,
Rágondolék most, jól tudom:
Nekem úgy rémlett — képzelődtem,
Hogy jelt adott az ablakon“.

„De ah, nem ő volt! . . . Óh, ha
[jönne! . . .

Még átélnék egy életet!
Elment, többé nem látom arcát,
Mert a halál felém siet.
Talán az ég is úgy akarja,
Nekem ily sorsot rendele,
Hogy az én drága jó fiacskám
Fáradt pillám ne fogja le!”

. . . Künn zúg a szél, felhős az
[égbolt,

Éjfélre fordult az idő;
Kis lányaid már elpihentek,
De rád az álom mégse jő.
Te tűzhelyednél sírsz s a könyben
Egy megrabolt szív vádja szól,
S hajnal felé elszenderülvén,
Örökké rólam álmodol!

A hazai románság közt a faji kultúra föntartója és terjesztője a „Román közmívelődési egyesület“ Nagyszeben székhelylyel, a mely 1860-ban létesült. Tart fõnn egy csomó népkönyvtárt, ad ki népkönyveket, ösztöndíjakat osztogat s alkotott Nagyszebenben egy minta felsõbb leányiskolát. 1905 augusztus havában avatták föl Nagyszeben-

21 ben a román etnográfiai múzeumot, a mely közadakozásból létesült. A mióta azonban Románia független állam, a kulturai vezetõszerepet, a mint természetes is, a királyságbeli románok veszik át. Most van kialakulóban az egységes irodalmi nyelv; most izmosodik a románok közt a nemzeti kultúra és a nemzeti irodalom. Ők jelenleg a *forrongás korszakát* élik.

BCU Cluj Central University Library Cluj

